

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA MAKALESİ

Türkçe öğretmeni adaylarının dil bilgisi öğretimine ilişkin görüşleri

Views of prospective Turkish teachers on language arts teaching

Hatice Zorlu Kana¹ Arda Köroğlu² Hasibe Gül Doğan³

¹ Doktora Öğrencisi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi, Türkçe Eğitimi Doktora Programı, Türkiye, e-mail: ecrin.86@hotmail.com

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi, Türkçe Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı, Türkiye, e-mail: ardakoroglu699@gmail.com

³ Lisans Öğrencisi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi, Türkçe Öğretmenliği Lisans Programı, Türkiye, e-mail: doganhasibe0@gmail.com

Öz

Türkçe Öğretimi, öğrencilerin dinleme ve konuşma gibi doğal dil becerilerini geliştirmenin yanında sonradan edinilen okuma ve yazma becerilerini kazandırmayı hedeflemektedir. Aynı zamanda Türkçe öğretimi, hedef kitlenin Türkçeyi etkili kullanmasını hedeflemenin yanı sıra öğrencilerin kelime dağarcığını genişletmeyi ve hedef kitlenin Türkçenin zenginliklerinden yararlanılmasını sağlamayı da amaçlamaktadır. Bu hedefler doğrultusunda dil bilgisi, ana dili olarak Türkçe öğrenen bireylerin bu becerileri kazanmasında araç olarak kullanılmaktadır. Dil bilgisi öğretimi, hedef kitlenin dilin yapı ve işlev özelliklerini geliştirerek öğrencilerin dil becerilerini ana dilinin kurallarına uygun ve doğru bir şekilde kullanmalarını sağlamaktadır. Bu çalışmanın amacı, Türkçe öğretmeni adaylarının dil bilgisi öğretimine ilişkin görüşlerini incelemektir. Çalışmada, nitel araştırma desenlerinden durum çalışması deseni kullanılmış olup öğretmen adaylarının dil bilgisi öğretimine dair algıları, beklentileri ve deneyimleri incelenmiştir. Çalışmada elde edilen veriler araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmanın geçerlik güvenilirliğini sağlamak amacıyla üç farklı alan uzmanının görüşü alınmış ve forma son şekli verilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, ülkenin batısında yer alan bir üniversitede Türkçe öğretmenliği programında öğrenim gören öğretmen adayları oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda Türkçe öğretmeni adaylarının dil bilgisi öğretimine ilişkin görüşleri ve gözlemleri tespit edilmiştir. Ayrıca öğretmen adaylarının dil bilgisi öğretiminin Türkçe öğretimindeki işlevine yönelik algıları ve beklentileri değerlendirilmiştir. Bunun yanında dil bilgisi öğretiminin, ana dil olarak Türkçe öğretimindeki rolü ve bu öğretimin hedef kitlenin dört temel beceriyi edinme süreci incelenmiş ve dil bilgisi öğretiminin, bu süreçte motivasyon seviyesini nasıl etkilediği ele alınmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda Türkçe öğretmeni adaylarının tecrübelerinden yararlanılarak dil

Citation/Atıf: ZORLU KANA, H., KÖROĞLU, A. & GÜL DOĞAN, H. (2024). Türkçe öğretmeni adaylarının dil bilgisi öğretimine ilişkin görüşleri. *International Journal of Language and Awareness*. 3(2), 69-78. DOI: [10.33390/ijla.2597](https://doi.org/10.33390/ijla.2597)

Corresponding Author/ Sorumlu Yazar:
Hatice Zorlu Kana
E-mail: ecrin.86@hotmail.com

Bu çalışma, Creative Commons Atıf 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.
This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

bilgisi öğretiminin nasıl geliştirilebileceğine dair öneriler sunulmuş ve gelecekte dil bilgisi öğretimi için iyileştirme alanlarının belirlenmesine katkıda bulunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Dil Bilgisi Öğretimi, Anlama Becerileri, Anlatma Becerileri.

Abstract

Turkish Language Teaching aims to develop students' natural language skills such as listening and speaking, as well as their acquired reading and writing skills. At the same time, Turkish language teaching aims to enable the target group to use Turkish effectively, as well as expanding the vocabulary of the students and enabling the target group to benefit from the richness of Turkish. In line with these goals, grammar is used as a tool for individuals learning Turkish as a mother tongue to acquire these skills. Grammar teaching enables the target audience to use language skills in accordance with the rules of the mother tongue and correctly by developing the structure and function features of the language. The aim of this study is to examine the views of prospective Turkish teachers on grammar teaching. In the study, the case study design, one of the qualitative research designs, was used and the perceptions, expectations and experiences of pre-service teachers about grammar teaching were examined. The data to be obtained in the study were collected through a semi-structured interview form prepared by the researchers. In order to ensure the validity and reliability of the research, the opinions of three different field experts were taken and the form was finalized. The study group of the research consists of pre-service teachers studying in a Turkish language teaching program at a university located in the west of the country. As a result of the research, the opinions and observations of pre-service Turkish teachers about grammar teaching were determined. In addition, pre-service teachers' perceptions and expectations about the function of grammar teaching in Turkish language teaching were evaluated. In addition, the role of grammar teaching in teaching Turkish as a mother tongue and the process of acquiring the four basic skills of the target group of this teaching were examined and how grammar teaching affects the level of motivation in this process was discussed. In line with the findings, suggestions on how grammar teaching can be improved by utilizing the experiences of prospective Turkish teachers were presented and contributed to the determination of improvement areas for grammar teaching in the future.

Keywords: Grammar Eaching, Comprehension Skills, Expression Skills.

GİRİŞ

Türkçe dersi, öğrencilerin dil becerilerini geliştirirken yanında öğrencilerin dil bilinci kazanmalarını da hedefler. Buna göre Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli: 2024 Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programında (TÖP 2024) Türkçe dersinin temel amaçları arasında; öğrencilerin Türkçenin zenginliklerine hâkim olmalarını, Türk kültür ve değerlerini dil aracılığıyla kazanmalarını sağlamak gibi amaçlar da vardır (MEB, 2024).

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli 2024 TÖP; ortaokul kademesindeki öğrencilerin, anlama ve anlatma becerilerinin ve alan becerilerinin gelişimine odaklanmaktadır (MEB,2024). Bununla birlikte dil bilgisi öğretimi de Türkçe öğretim sürecinin önemli bir parçasıdır. Çünkü "dil bilgisi, dili iyi kullanma sanatını öğretirken duygu ve

düşünceleri daha düzgün anlamamıza ve anlatmamıza yardım eder. Dil bilgisi sayesinde daha doğru, daha mükemmel düşünmeye de alışırız" (Banguoğlu 2019:19). Karahan "dil bir sistemdir; dil bilgisi dersi de bu sistemi kavratmakla yükümlüdür" (2009:27) görüşüyle dilin mantık sisteminin anlaşılmasında dil bilgisinin önemine vurgu yapmıştır. Bulut ise "dil bilgisi öğretimi süreci; milli bilinçle dilini tanıma, özelliklerini kavrayabilme, sistematik olarak algılama bunu davranışa dönüştürme sürecidir" diyerek dil yapılarının kapsamlı sürecinden bahsetmiştir (2014:48). Güneş 'e göre dil bilgisi öğretimi amaç değil, çeşitli becerileri geliştirmede önemli bir araçtır. (2009: 16) Göçer'e göre "Dil becerilerinin etkin kullanılmasında dil bilgisi kurallarına hâkimiyetin önemi büyüktür. Bireyin dil bilgisi alanına hâkim olması sadece dilin kurallar bilgisine sahip olması demek değil, aynı zamanda

dilin imkân ve sınırlarının da farkına varabilme anlamına da gelmektedir.” şeklinde açıklayarak dil bilgisi kurallarının, bireyin iletişim becerilerini geliştirmede kritik bir rol oynadığını vurgulamaktadır (2015:235). 2024 Yılında yayımlanan Türkiye Yüzyılı Maarif Programı: Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda (2024) “dil bilgisi” teriminin yerini “dil yapıları” terimi almıştır. Buna göre programda dil yapılarının öğretim sürecinden bahsedilerek dil yapılarının öğretmenin tahtaya yazdığı öğrencilerin deftere aktardığı bir süreç olmaması gerektiği vurgulanmış, amaç ve araç ayrımı yapılarak dil yapılarını bir amaç olarak görmenin engellenmesi sağlanmıştır (MEB, 2024).

Dil bilgisi öğretimi yalnızca dil becerilerini desteklemek için değil aynı zamanda öğrencilerin dil bilinci içerisinde yetişmelerini de hedefler. Aytaş ve Çeçen “yeni yetişen nesilleri bu dil yozlaşmasının olumsuzluklarından korumak için iyi bir ana dili ve dil bilgisi eğitime ihtiyaç vardır” diyerek dil yozlaşmasının çözümünü dil bilgisi eğitime bağlamıştır (2010: 80). Bu anlayışla uyumlu olarak dil yapısının yönleri üzerine yapılan diğer çalışmalar da bulunmaktadır. Wang, dilin varlığını dil bilgisine bağlamaktadır (2010). İşcan ve Kolukısa, dil bilgisi öğelerinin anlatılırken işlevselliğin dikkate alınması gerektiğini savunmuş dil bilgisi konularının yalnızca isimlendirilerek tanımları yapılarak geçirildiğini belirtmiştir (2005). Bu görüşü destekler nitelikte Avcı ve Köroğlu (2023), dil unsurlarının yalnızca cümle içerisinde görev ve anlam kazandığını ve dil bilgisi unsurlarının cümleden bağımsız öğretiminin yapılandırmacı öğretim yaklaşımına ve Türk düşünce sisteminin bütünlük anlayışına aykırı olduğunu belirtmektedir.

Dil bilgisi öğretiminin önemi ve gerekliliği üzerinde duranlar olduğu kadar dil bilgisi öğretiminin yapılmaması gerektiğini savunan araştırmacılar da vardır: Aydın (2009) bir çalışmada; “...Bardoca, Lloyd-Jones ve Schoer’in yazma becerisine yönelik araştırmalarında dil bilgisi öğretiminin “önemsiz” olduğu, hatta yazılı anlatım becerisinin gelişmesine zararlı etkisi bile olabileceği” belirterek dil bilgisinin yazma ve diğer dil becerileri üzerindeki etkilerine dair farklı bir görüş sunmaktadır. Dil bilgisi öğretime karşı

olanlardan Calkins (1986) de dil bilgisi öğretimi için “kolaya kaçma yolu” olarak göstermekte, öğretmenlerin dil bilgisinden ötürü yazmaya yeteri kadar zaman ayıramadıklarını dile getirmektedir. Taylor (1986) ise öğrencilerin yıllar boyunca öğrendikleri dil bilgisinin dil üretiminde onlara hiç yardımcı olmadığı düşüncesindedir görüşünü aktararak dil bilgisi öğretiminin yalnızca yazma ve konuşma eğitiminden ibaret olmadığını, dil bilgisinin dil üretime katkı sağladığını ifade eder (1999: 1). Yine aynı çalışmada Aydın; “kırmızı kalem eski kutusu” örneğinden hareketle bu kullanımın yanlış olduğunu dil bilgisi eğitimi almamış bir insanın bile bunu söyleyeceğini ifade ederek kişilerin bunu bilmesini zihinde var olan sezgisel dil bilgisine bağlar (1999:2). Dil bilgisinin günümüzde önemini yitirdiğini belirten Aydın bir çalışmada; “günümüz dil öğretiminde “dil bilgisinin önemini yitirdiği, dil bilgisi öğretiminin artık çağdaş olduğu” gibi görüşler ileri sürülebilmektedir” (2009: 32) şeklinde ifade eder. Rijt vd. (2019), “bazı bilim adamları, teorik dil biliminden gelen metakavramların, geleneksel edinilen ilk dil bilgisi öğretimi pedagojik ve kavramsal olarak zenginleştirmek ve kavramsal anlayış için daha fazla fırsat yaratmak için kullanılması gerektiğini savunmaktadır. Pehlivan ve Aydın (2022) ise bu görüşü destekleyen bir çalışmada, uzmanlar tarafından ortaya konan verilerin her zaman sahadaki gerçeklerle örtüşmeyeceği görüşü olduğunu ifade etmiştir. Bunun yanında beklenti ve inançlar, öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamayaacağı görüşünün var olduğunu aktarmıştır.

Yukarıda açıklanan görüşlerden hareketle dil bilgisi öğretiminde çeşitli görüş ayrılıkları ve tartışmalar mevcuttur. Alan yazın incelendiğinde öğretmen ve öğrencilerin dil bilgisi hakkındaki görüşleri ile ilgili birçok çalışmanın yapıldığı görülmektedir (Akyüz 2015; Anılan ve Kılıç 2013; Göçer 2013; Kılıç ve Akçay 2011; Türkel ve Dundar 2020; Yılmaz ve Sertoğlu 2020). İlgili alan yazında Türkçe öğretmeni adaylarının dil bilgisi öğretimi ya da doğrudan dil bilgisi ile ilgili tutum, kaygı vb. üzerine yoğunlaşan çalışmalar da mevcuttur (Çelikpazu ve Taşdemir 2022; İkinci Çelikpazu 2015; Taşdemir ve Çelikpazu 2023). Ancak doğrudan Türkçe öğretmeni adaylarının güncel öğretim programı çerçevesindeki

görüşlerini merkeze alan çalışmaların olmadığı görülmektedir. Türkçe öğretmeni adaylarının da öğretmenlik hayatlarına başladıklarında yapacakları dil bilgisi öğretimi ile ilgili görüşleri önemlidir. Bu çerçevede, yapılan araştırmada “Türkçe öğretmeni adaylarının dil bilgisi öğretimine ilişkin görüşleri nelerdir?” temel probleminde hareketle şu alt problemlere cevap aranacaktır:

1. Türkçe öğretmeni adaylarının dil bilgisi öğretiminin dil öğretimine etkisi ile ilgili görüşleri nelerdir?
2. Türkçe öğretmeni adaylarının dil bilgisi öğretiminin anlama becerilerine etkisi ile ilgili görüşleri nelerdir?
3. Türkçe öğretmeni adaylarının dil bilgisi öğretiminin anlatma becerilerine etkisi ile ilgili görüşleri nelerdir?
4. Türkçe öğretmeni adaylarının dil bilgisi öğretiminde dil bilinci ve dil zevki kazandırmadaki önemi ve süreçteki rolü ile ilgili görüşleri nelerdir?
5. Türkçe öğretmeni adaylarının dil bilgisi öğretiminin öğrencinin ders motivasyonuna katkısı ile ilgili görüşleri nelerdir?

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırmanın örneklem grubu, araştırmanın veri toplama aracı ve araştırmada toplanan verilerin çözümlenmesi açıklanacaktır.

Araştırmanın Deseni

Bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Lochmiller ve Lester (2017) durum çalışmasını, “bir araştırmacının sınırlı bir sistem içerisinde bir veya daha fazla durumun ayrıntılı bir şekilde incelenmesine odaklanan nitel bir araştırma yaklaşımı olarak tanımlar” (Akt. Şen ve Yıldırım 2021: 228). Bu çalışmada Türkçe Öğretmenliği bölümünde öğrenim gören sınırlı sayıda öğrenci üzerinden bir genelleme yapılacağından durum çalışması deseni kullanılmıştır.

Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmada olasılık temelli örneklem yöntemlerinden tabaka örnekleme yöntemi kullanılmıştır. “Tabaka örnekleme yöntemi sınırları saptanmış bir evrende alt tabakalar veya alt birim gruplarının var olduğu durumlarda kullanılır” (Yıldırım ve Şimşek 2021:116). Araştırmanın çalışma grubunu Türkiye’nin batısında yer alan bir üniversitenin Türkçe Öğretmenliği programında öğrenim gören lisans öğrencileri oluşturmuştur. Araştırmaya Türkçe eğitimi lisans programının farklı seviyelerinde öğrenim gören 20 öğretmen adayı katılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmen adayları ile ilgili veriler Tablo 1’de gösterilmiştir:

Tablo 1’e göre araştırmaya katılan Türkçe öğretmeni adaylarının f=9’unun kadın f=11’inin erkek katılımcılardan oluştuğu görülmektedir.

Araştırmanın Veri Toplama Aracı

Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formuyla toplanmıştır. Görüşme “araştırmada cevabı aranılan sorular çerçevesinde ilgili kişilerden veri toplama” (Büyüköztürk vd. 2020:158) olarak tanımlanır. Araştırmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formu araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur. Bu görüşme formunun geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla üç farklı alan uzmanının görüşlerine forma göre son şekli verilmiştir.

Araştırmada Toplanan Verilerin Çözümlemesi

Araştırmadan elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. İçerik analizinde temel amaç, toplamam verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır (Yıldırım ve Şimşek 2021:242).

Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği

Araştırmada iç geçerliğin (inandırıcılık) sağlanması amacıyla üye kontrolü (member checking) yapılmıştır. “Üye kontrolü tekniği; araştırmaya ilişkin yapılan taslak bir yazılı veya sözlü raporun ya da yalnızca analizlerin katılımcılara sunulması onların söz konusu raporun doğruluğuna ve geçerliliğine ilişkin yorum yapmalarını içerir” (Braun ve Clarke, 2013:282’den akt. Arslan, 2022). Araştırmada inandırıcılığı sağlamak için

verilere ait alıntılara yer verilmiştir. "Araştırmada aktarılabirlik (dış geçerlik), bulgularının aralarındaki temel bazı benzerlikler nedeniyle başka bağlamlarda, diğer katılımcılarla diğer durumlara ne ölçüde uygulanabileceği ve genelleştirilebileceği ile ilgilidir" (Akt. Arslan, 2022).

BULGULAR

Bu bölümde araştırmaya katılan Türkçe öğretmeni adaylarının dil bilgisi öğretimi ile ilgili görüşlerine ilişkin bulgular yer alacaktır.

Tablo 2. İncelendiğinde, Türkçe öğretmeni adaylarının dil bilgisi öğretiminin dil öğretimine katkılarında dair görüşleri dil bilinci geliştirme (f=5), doğru iletişim kurma (f=3), dilin yapısal özelliklerinin kavranması (f=4), yazılı ve sözlü ifade becerilerinin gelişimi (f=3), ezberci öğretime eğilim (f=4) ve öğrenci motivasyonu (f=2) şeklinde olduğu görülmüştür. Bu konuda öğretmen adaylarının görüşleri şu şekildedir:

"Dil bilgisi, öğrencilerin dil yapılarını daha bilinçli bir şekilde kullanmasını sağlar." (K1)

"Dil bilgisi kuralları, doğru ve etkili iletişim kurmada önemli bir rol oynar." (K2)

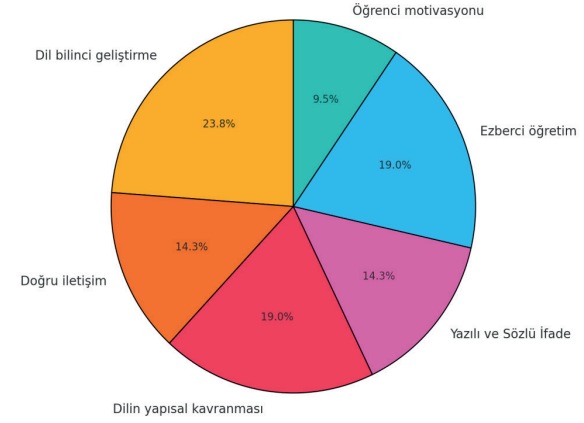
"Dilin yapısal özelliklerini öğretmek, öğrencilerin dili anlamasına katkıda bulunur." (K4)

"Yazılı ve sözlü ifadelerde doğru cümle kurma

becerisini kazandırır." (K7)

"Sadece kurallar ezberletildiği zaman dil bilgisi öğretimi sıkıcı hale gelir." (K6)

"Kurallara dayalı bir eğitim, öğrencilerin ilgisini çekmiyor ve motivasyonu düşürüyor." (K5)

Şekil 1. Türkçe Öğretmeni Adaylarına Göre Dil Bilgisi Öğretiminin Dil Öğretimine Katkılarına İlişkin Pasta Grafiği

Tablo 3. İncelendiğinde, Türkçe öğretmeni adaylarının dil bilgisi öğretiminin anlama becerilerine yönelik katkılarına ilişkin görüşlerinin, metinlerin daha iyi anlaşılmasını sağlama (f=4), kelime hazinesinin gelişimine katkıda bulunma (f=2), cümle yapılarını kavrama becerisini artırma (f=3) ve anlam odaklı düşünme yetisini ka-

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Türkçe Öğretmen Adayları ile İlgili Demografik Veriler

Sınıf Düzeyi	f
Kadın	9
Erkek	11

Tablo 2. Türkçe Öğretmeni Adaylarına Göre Dil Bilgisi Öğretiminin Dil Öğretimine Katkıları

Kod	(f)
Dil bilinci geliştirme	5
Doğru iletişim	3
Dilin yapısal kavranması	4
Yazılı ve Sözlü İfade	3
Ezberci öğretim	4
Öğrenci motivasyonu	2

zandırma (f=3) şeklinde olduğu tespit edilmiştir. Bu konuda, öğretmen adaylarının görüşleri şu şekildedir:

“Dil bilgisi, okuduğumuz metinleri daha derinlemesine anlamamıza yardımcı olur.” (K2)

“Dil bilgisi öğretimi, kelime dağarcığının gelişmesine katkı sağlar.” (K7)

“Cümle yapılarını öğrenmek, okuma sırasında anlamayı kolaylaştırır.” (K4)

“Dil bilgisine fazla odaklanmak, metinleri anlamayı zorlaştırabiliyor.” (K3)

Tablo 4 incelendiğinde Türkçe öğretmeni adayla-

rının dil bilgisi öğretiminin anlatma becerilerine yönelik katkılarına ilişkin görüşlerinin, doğru cümle kurma becerisi (f=5), yazılı ifade gücünün gelişimi (f=3), konuşma akıcılığının desteklenmesi (f=2), yaratıcılığın kısıtlanması (f=2) ve akıcılığın zedelenmesi (f=1) şeklinde olduğu tespit edilmiştir. Bu konuda öğretmen adaylarının görüşleri ise şu şekildedir:

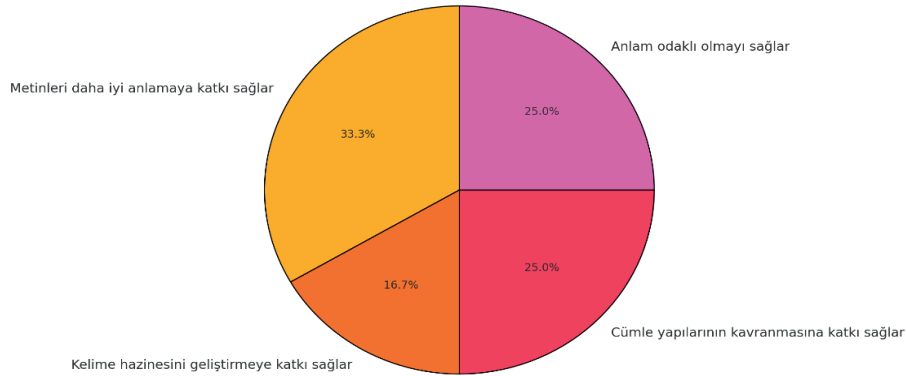
“Dil bilgisi sayesinde öğrenciler daha doğru cümleler kurmayı öğrenir.” (K1)

“Yazma becerisini geliştirmede dil bilgisi önemli bir rol oynar.” (K5)

“Dil bilgisi kuralları öğrenildiğinde, konuşma

Tablo 3. Türkçe Öğretmeni Adaylarına Göre Dil Bilgisi Öğretiminin Anlama Becerilerine Katkıları

Kod	(f)
Metinleri daha iyi anlamaya katkı sağlar	4
Kelime hazinesini geliştirmeye katkı sağlar	2
Cümle yapılarının kavranmasına katkı sağlar	3
Anlam odaklı olmayı sağlar	3

Şekil 2. Türkçe Öğretmeni Adaylarına Göre Dil Bilgisi Öğretiminin Anlama Becerilerine Katkılarına İlişkin Pasta Grafiği

Tablo 4. Türkçe Öğretmeni Adaylarına Göre Dil Bilgisi Öğretiminin Anlatma Becerilerine Katkıları

Kod	(f)
Doğru Cümle Kurma	5
Yazılı İfade Gücü	3
Konuşma Akıcılığı	2
Yaratıcılığın Kısıtlanması	2
Akıcılığın Zedelenmesi	1

daha akıcı ve doğru olur.” (K7)

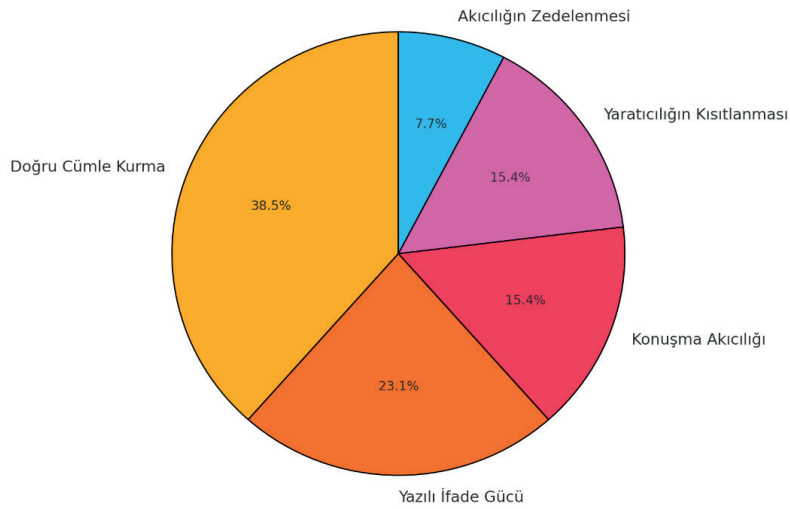
“Kuralların fazla katı olması, öğrencilerin yaratıcılığını sınırlıyor.” (K3)

“Kurallara aşırı odaklanmak, konuşmanın doğal akışını bozabiliyor.” (K6)

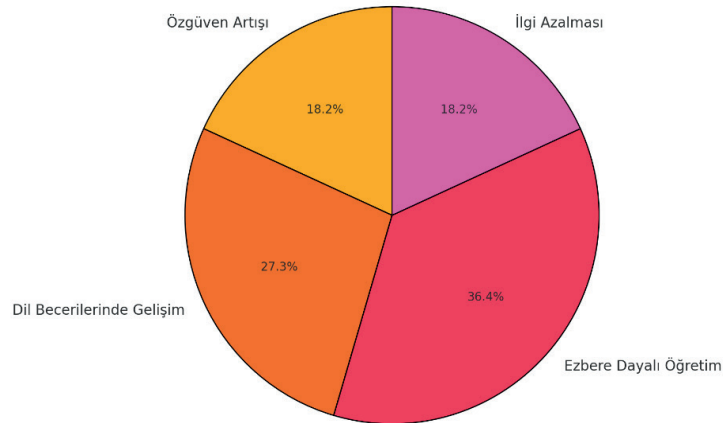
Tablo 5. İncelendiğinde, Türkçe öğretmeni adaylarının dil bilgisi öğretiminin ders motivasyonlarına yönelik katkılarına ilişkin görüşlerinin, özgüven artışı (f=2), dil becerilerinde gelişim (f=3), ezbere dayalı öğretim (f=4) ve ilgi azalması (f=2) şeklinde olduğu tespit edilmiştir. Bu konuda öğ-

Tablo 5. Türkçe Öğretmeni Adaylarına Göre Dil Bilgisi Öğretiminin Ders Motivasyonlarına Katkıları

Kod	(f)
Özgüven Artışı	2
Dil Becerilerinde Gelişim	3
Ezbere Dayalı Öğretim	4
İlgi Azalması	2

Şekil 3. Türkçe Öğretmeni Adaylarına Göre Dil Bilgisi Öğretiminin Anlatma Becerilerine Katkılarına İlişkin Pasta Grafiği

Şekil 4. Türkçe Öğretmeni Adaylarına Göre Dil Bilgisi Öğretiminin Ders Motivasyonlarına Katkılarına İlişkin Pasta Grafiği

retmen adaylarının görüşleri ise şu şekildedir:

“Dil bilgisi becerileri geliştikçe öğrencilerin öz-güveni de artıyor.” (K4)

“Dil bilgisi kuralları öğrenmek, öğrencilerin dil becerilerini artırıyor.” (K8)

“Ezbere dayalı dil bilgisi eğitimi, öğrencileri sıkıyor ve motivasyonlarını düşürüyor.” (K2)

“Dil bilgisi dersleri öğrencilerin ilgisini kaybetmesine neden oluyor.” (K5)

TARTIŞMA - SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmanın amacı, Türkçe öğretmeni adaylarının dil bilgisi öğretimine ilişkin görüşlerini incelemektir. Bu amaç doğrultusunda araştırmada elde edilen bulgulara göre araştırmaya katılan öğretmen adaylarının dil bilgisi öğretiminin çeşitli boyutlarını değerlendirdiklerini ve bu süreçte hem olumlu hem de olumsuz etkilere dair tespitlerde bulduklarını göstermektedir.

Sağır, “araç olarak dil ve onun kuralları öne çıkartılarak bu eğitimle yeterli ve etkili bir biçimde anlaşmanın amaç olduğu unutulmakta, öğrencilere beceri ve alışkanlığa dönüşemeyen bilgiler ezberletilmektedir” (2002:3) diyerek öğrencilerin dil yapılarını gerçek dünya etkin bir şekilde kullanabilecekleri becerileri geliştirmeleri için bir aracı konumunda olduğunu belirtmektedir. Dil bilgisinin, beceri geliştirme sürecinin ön planda olması gerektiğini belirtmektedir. Dil bilgisi öğretiminin dört temel dil becerisi üzerindeki olumlu etkisi hakkında çeşitli görüşler vardır. Çelikpazu bir çalışmasında “Dil bilgisi öğretimi sürecinde anlama ve anlatma etkinlikleri ile sürekli dil kullanımını gerçekleştiren öğrenci kendi söylemini oluştururken dilin sistemini/yapısını ve öğeleri arası ilişkileri göz ardı etmeyecek böylece düşünmeyi öğrenecek ve düşüncesini yine dil ile doğru biçimde aktarmaya özen gösterecektir” (2015:339) diyerek dil bilgisi öğretiminin öğrencilerin anlama ve anlatma becerisini kazandırmada önemli bir rolü olduğunu üzerinde durmuştur. Göçer ise dil eğitiminin temel amacını, “...öğrencilerin buldukları sınıf seviyesinin kazanımlarına uygun olarak okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerilerini kazandırmak ve etkili bir şekilde kullanmaları-

nı sağlamaktır. Dil bilgisi öğretimi çalışmaları da bu temel amaca ulaşılabilmede gerekli bilgi ve becerileri kazandırma gayesiyle yürütülmesi gerekmektedir” (2015:233) şeklinde ifade ederek dil bilgisi öğretiminin amacının dört temel becerinin edinilmesi için gerekli olduğunu ifade etmiştir. Dil becerilerinin kullanım ile dil bilgisi kuralları arasındaki ilişkiyi şeklinde açıklamıştır. Dil bilgisi, bireyin dildeki sınırları ve olanakları anlamasını sağlayıp bir iletişim ortamı oluşturmaktadır. İşcan, dil bilgisi öğretiminin amacının dilin kurallarını bilmekten çok Türkçenin her ortamda rahat bir şekilde konuşulması sağlamaktır. Dil bilgisi öğretiminin amacının dilin kurallarını bilmekten çok Türkçenin her ortamda rahat bir şekilde konuşulması sağlamaktır. Dil bilgisi öğretiminin amacının dilin kurallarını bilmekten çok Türkçenin her ortamda rahat bir şekilde konuşulması sağlamaktır. Dil bilgisi öğretiminin amacının dilin kurallarını bilmekten çok Türkçenin her ortamda rahat bir şekilde konuşulması sağlamaktır.

Öğretmen adayları, dil bilgisi öğretiminin en önemli katkısının dil bilincinin geliştirilmesi olduğunu ifade etmişlerdir. Bu durum dil bilgisi kurallarının öğrencilere dil yapılarını bilinçli bir biçimde kullanma becerisi kazandırma potansiyeline sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte ezberci öğretim anlayışına yönelik eleştiriler ve öğrenci motivasyonundaki düşüş, dil bilgisi öğretiminin daha etkili ve katılımcı yöntemlerle desteklenmesi gerektiğini ve işlev odaklı yapılması gerektiğini vurgulamaktadır. Öğrencilerin öz güvenlerinde gözlemlenen artış, dil bilgisi öğretiminin olumlu etkileri arasında yer almaktadır.

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının, dil bilgisi öğretiminin anlama becerilerine yönelik katkıları ile ilgili görüşleri incelendiğinde öğretmen adaylarının dil bilgisi öğretiminin metinlerin daha derinlemesine anlaşılmasına katkı sağladığını belirttikleri görülmüştür. Ayrıca bazı katılımcıların dil bilgisi öğretiminin kelime hazinesinin gelişimine ve cümle yapılarını kavranmasında etkisi olduğunu belirtmiştir. Bunun yanında dil bilgisine aşırı odaklanmanın metinlerin anlaşılmasını zorlaştırabileceği yönündeki görüşler, dil bilgisi öğretiminde denge sağlanmasının önemini vurgulamaktadır.

Öğretmen adaylarının dil bilgisi öğretiminin anlama becerilerine yönelik katkıları incelendiğinde doğru cümle kurma becerisinin geliştirilmesi öne çıkmakta; yazılı ifade gücündeki artış ve konuşma akıcılığına sağlanan katkı gibi olumlu unsurlar da gözlemlenmektedir. Ancak dil bilgisi kurallarının katı bir şekilde öğretilmesinin öğrencilerin yaratıcılığını kısıtlayabileceği ve akıcılığı zedeleyebileceği yönündeki görüşler, dil öğretiminde daha esnek ve öğrenci merkezli bir yaklaşımın gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Son olarak ders motivasyonlarına ilişkin katkılar incelendiğinde, öz güven artışı ve dil becerilerindeki gelişim gibi olumlu etkilerin yanı sıra ezbere dayalı öğretimin ve öğrenci ilgisinin azalmasının olumsuz etkileri de gözlemlenmiştir. Bu bulgular, öğretim yöntemlerinin çeşitlendirilmesi ve öğrencilerin ilgi düzeylerinin artırılmasına yönelik stratejilerin geliştirilmesi gerekliliğini vurgulamaktadır. Sonuç itibarıyla bu araştırma dil bilgisi öğretiminin öğrencilerin dil yeterliklerini geliştirmede önemli bir rol oynadığını ancak öğretim yöntemlerinin daha etkili ve katılımcı bir biçimde yeniden yapılandırılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Eğitimciler, dil bilgisi öğretimini yalnızca kuralların aktarılması olarak değil aynı zamanda öğrencilerin motivasyonunu artıran, yaratıcı düşünme becerilerini destekleyen ve anlama süreçlerini kolaylaştıran bir eğitim yöntemi olarak değerlendirmeleri önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- AKYÜZ, E., ÖZCAN, Ş., & ALTIPARMAK, H. M. (2015). Türkçe öğretmeni adaylarının Türkçe özel öğretim yöntemleri dersine ilişkin görüşleri. *Journal of Language Education and Research*, 1(1), 65-76.
- ANILAN, H., & KILIÇ, Z. (2013). Sınıf öğretmeni adaylarının Türkçe öğretimi dersine ve Türkçe öğretimi konusundaki yeterliliklerine ilişkin görüşleri. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (13), 1-48.
- ARSLAN, E. (2022). "Nitel Araştırmalarda Geçerlilik ve Güvenilirlik", *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler*

Enstitüsü Dergisi, 2022 Sayı 51: Özel sayı 1, Denizli, ss. Ö395-Ö407.

AVCI, Y., & KÖROĞLU, A. (2023). Ana dil olarak Türkçe öğretiminde dil bilgisi öğretimine cümleden başlanmalıdır. Uluslararası Eğitimde Araştırmalar Kongresi'nde sunulan bildiri, Sütçü İmam Üniversitesi.

AYDIN, Ö. (1999). Ortaokullarda dilbilgisi öğretimi üzerine öğretmen görüşleri. *Dil Dergisi*, 81(1), 23-29.

AYDIN, İ. (2009). Anadili dersinin etkinlik alanları ve dilbilgisi. *Milli Eğitim Dergisi*, 181, 20-46, 2009.

AYTAŞ, G., & ÇEÇEN, M. A. (2010). Ana dili eğitiminde dil bilgisi öğretiminin yeri ve önemi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (27), 77-89.

BANGUOĞLU, T. (2019). Türkçenin grameri. Ankara: *Türk Dil Kurumu Yayınları*.

BULUT, M. (2014). Dil bilgisi öğretiminde yaşanan kavram karmaşasının Türkçe öğretimine etkisi. *Turkish Studies*, 9(12), 43-55.

BÜYÜKÖZTÜRK, Ş., ÇAKMAK, E. K., AKGÜN, O. E., KARADENİZ, Ş., & DEMİREL, F. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.

ÇELİKPAZU, E. E., & TAŞDEMİR, F. (2022). Grammar anxiety scale: The validity and reliability study. *Participatory Educational Research*, 9(4), 343-366.

EKİNCİ ÇELİKPAZU, E. (2015). Ortaokul 5-8. Sınıf Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi Üzerine Bir İnceleme. *Electronic Turkish Studies*, 10(15).

EKİNCİ ÇELİKPAZU, E. (2015). Ortaokul 5-8. sınıf Türkçe dil bilgisi öğretimi üzerine bir inceleme. *Electronic Turkish Studies*, 10(15).

GÖÇER, A. (2015). Temel dil becerilerinin geliştirilmesinde dil bilgisi öğrenme alanının yeri, işlevi ve öğretimi: Bütünlük ilkesi ve tümevarım yöntemi ekseninde tematik bir yaklaşım. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 233-242.

GÖÇER, A. (2013). Türkçe öğretmeni adaylarına göre Türkçenin güncel sorunları. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (11), 491-515.

GÖÇER, A. (2015). Temel dil becerilerinin geliştirilmesinde dil bilgisi öğrenme alanının yeri, işlevi ve öğretimi: bütünlük ilkesi ve tümevarım yöntemi ekseninde tematik bir yaklaşım. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 233-242.

GÜNEŞ, F. (2009). Türkçe öğretiminde günümüz gelişmeler ve yapılandırıcı yaklaşım. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(11), 1-21.

İSCAN, A. (2007). İşlevsel Dil Bilgisinin Türkçe Öğretimindeki Yeri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens-*

titüsü Dergisi, 9 (1), 253-2581

İŞCAN, A., & KOLUKISA, H. (2010). İlköğretim ikinci kademe dil bilgisi öğretiminin durumu, sorunları ve çözüm önerileri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(1), 299-308.

KARAHAN, L. (2009). Dil bilgisi öğretiminde bütün-parça ilişkisinin önemi. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 4(8), 23-30.

KILIÇ, M., & AKÇAY, A. (2011). Türkçe öğretmen adaylarının görüşleri çerçevesinde dil bilgisi eğitimi. *Sakarya University Journal of Education*, 1(1), 26-31.

MEB. (2024). Ortaokul Türkçe dersi öğretim programı.

PEHLİVAN, A., & AYDIN, S. (2022). Discussions about grammar teaching today. *Journal of Language Education and Research*, 8(1), 166-206.

SAĞIR, M. (2002). İlköğretim okullarında dil bilgisi öğretimi. *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırma Merkezi Makale Bilgi Sistemi*.

ŞEN, S., & YILDIRIM, İ. (2021). *Eğitimde araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Akademi.

TAŞDEMİR, F., & ÇELİKPAZU, E. E. (2023). Türkçe öğretmeni adaylarının dil bilgisi kaygısının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (12), 1016-1038.

TÜRKEL, A., & DÜNDAR, E. (2020). Türkçe öğretmen adaylarının sezgisel yolla dil bilgisi öğretimine yönelik hazır bulunuşlukları. *Yaşadıkça Eğitim*, 34(2), 200-211.

VAN RIJT, J. H., DE SWART, P. J., WIJNANDS, A., & COPPEN, P. A. J. (2019). When students tackle grammatical problems: Exploring linguistic reasoning with linguistic metaconcepts in L1 grammar education. *Linguistics and Education*, 52, 78-88.

VUONG, T. N. (n.d.). The necessity of applying functional-systemic grammar in teaching grammar in EFL classes.

YILDIRIM, A., & ŞİMŞEK, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

YILMAZ, Ü., & SERTOĞLU, G. (2020). Ana dili ve yabancı dil olarak Türkçe öğretimi bağlamında Türkçe öğretmen adaylarının dil bilgisi öğretimine yönelik öz yeterlik algıları. *Tarih Okulu Dergisi*.

WANG, F. (2010). The necessity of grammar teaching. *English Language Teaching*, 3(2), 78-81.